

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІ ПОСЛУГИ МИКОЛАЇВСЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

*Методичні рекомендації
вчителю, викладачу*

Миколаїв
«Іліон»
2015

УДК 069(1-21)(477.73)
ББК 79.17(4Укр-4Мик)
К 92

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК – директор Миколаївського обласного краєзнавчого музею *В. А. Михайлов*.

РЕДАКТОР – кандидат історичних наук, заступник директора Миколаївського обласного краєзнавчого музею з наукової роботи *В. В. Чернявський*.

УПОРЯДНИК – учений секретар Миколаївського обласного краєзнавчого музею *В. В. Животовська*.

ВСТУПНА СТАТТЯ – *В. В. Чернявський, В. В. Животовська*.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Миколаївського обласного краєзнавчого музею.
Протокол № 4 від 14.05.2015 р.*

К 92 **Культурно-просвітницькі** послуги Миколаївського обласного краєзнавчого музею : методичні рекомендації вчителю, викладачу / *В. А. Михайлов (відп. за випуск), В. В. Чернявський (ред.), В. В. Животовська (упоряд.)* — Миколаїв : Іліон, 2015. — 52 с.

Брошура містить стислу анотацію культурно-просвітницьких послуг, що надаються на базі Миколаївського обласного краєзнавчого музею та його територіально виділених відділах (Музей суднобудування та флоту, Музей «Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941–1944 рр.»). Основною метою публікації є поглиблення співпраці музею та навчальних закладів міста Миколаєва та області. Видання розраховане на вчителів загальноосвітніх шкіл і викладачів вищих навчальних закладів.

УДК 069(1-21)(477.73)
ББК 79.17(4Укр-4Мик)

Довідкове видання

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІ ПОСЛУГИ МИКОЛАЇВСЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Методичні рекомендації вчителю, викладачу

Формат 60×84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 3,0. Тираж 100 пр. Зам. № 2907-1.

В И Д А В Е Ц Ь І В И Г О Т О В Л Ю В А Ч
Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «Іліон».
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.

Свідectтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1506 від 25.09.2003 р.

© Миколаївський обласний
краєзнавчий музей, 2015

ЗМІСТ

МУЗЕЙ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ (Замість вступу)	4
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ	8
Оглядові екскурсії	9
Тематичні екскурсії	11
Наскрізні екскурсії	28
Музейні квести	29
Лекторій	29
Майстер-класи	31
Музейні свята	33
Кінолекторій	35
МУЗЕЙ СУДНОБУДУВАННЯ ТА ФЛОТУ	36
Оглядова екскурсія	37
Тематичні екскурсії	37
Наскрізні екскурсії	41
МУЗЕЙ «ПІДПІЛЬНО-ПАРТИЗАНСЬКИЙ РУХ НА МИКОЛАЇВЩИНІ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ. 1941–1944 рр.»	43
Оглядова екскурсія	43
Тематичні екскурсії	44
Музейні квести	47
КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ	50
ШКОЛА І МУЗЕЙ – ПРАЦЮЄМО РАЗОМ	51

МУЗЕЙ І НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ (Замість вступу)

Чи може музей бути інтегрованим у систему загальної шкільної та вищої освіти? Формально музейні та навчальні заклади входять в юрисдикцію принципово різних відомств. Проте це не значить, що вони виконують протилежні за змістом функції. Часи, коли музеї були атрибутом дозвілля заможних верств населення й використовувались як осередки концентрації, каталогізації та опису зразків живої природи та матеріальної культури, давно минули. Зараз вони, у тій чи іншій мірі, – суспільний інститут.

У нашій країні ці перетворення пов'язані з соціалізацією музею, що почались після Жовтневого перевороту. Тоді до класичних музейних функцій: накопичення, збереження та дослідження — додалось просвітництво народних мас. Цю зміну радянські теоретики пояснювали перетворенням музею на частину соціалістичного суспільства. Характер музейної справи не просто визначався суспільним замовленням, музей мав реагувати на всі зміни в оточуючому світі й відповідати вимогам сьогодення. Слід зазначити, що ця лібералізація мала умовний характер. Відсутність у СРСР громадянського суспільства в сукупності з міцною державною владою швидко перетворили музейні заклади в інструмент реалізації внутрішньої політики в галузі просвітництва та ідеології. Саме на цьому тлі виникають так звані краєзнавчі музеї. Їх поява одночас-

но обумовлювалась й певною історичною тенденційністю і нагальними потребами влади Рад. Справа в тому, що в основі створення таких закладів практично завжди знаходилося бажання найбільш активних представників локальних громад зберегти для нащадків культурно-історичну спадщину регіону. Дійсно, історія краєзнавчих музеїв розпочинається з XIX ст., але масовим це явище стало лише за радянських часів. У СРСР наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. за основу був взятий музей, який поєднував у своїй експозиції комплексне висвітлення регіональних природно-географічних та культурно-історичних особливостей. Саме ця база й стала своєрідним додатком до соціалістичної системи народної освіти та агітаційно-пропагандистської машини.

Напевно, читаючи ці рядки, у вас виникло цілком слушне запитання: «Як цей екскурс в історію музейної справи пов'язаний з роботою педагога в школі та університеті?». Відповідь дуже проста. Ми живемо в суспільстві, для самосвідомості якого історія надзвичайно важлива. Після Великої французької революції уявлення про спільне історичне минуле перетворилось на одне з головних джерел легітимізації політичних режимів. Через це історію почали поступово включати в систему загальної та вищої освіти. У нашій культурі після 1917 року всі ці принципи були доведені до крайнощів. Прагнення до стандартизації та уніфікації, властивих Радянському Союзу, в сукупності з надмірним посиленням державної влади сприяли фактичній інтеграції музею та школи у єдиний просвітницький процес. Тому, при співставленні музейної експозиції зі шкільною програмою вивчення історії, ми будемо вимушені констатувати їх тематичну та структурну тотожність.

У радянські часи високий рівень відвідування музеїв досягався за рахунок синхронізації з освітніми закладами. Зараз через зміну політичного устрою нашої держави ряд подібних зв'язків і точок перетину зменшились, проте збереглася сама модель, на базі якої ми можемо будувати нові комунікації.

Експозиція будь-якого краєзнавчого чи історичного музею ділиться на ряд структурних сегментів: Давня історія, Доба середньовіччя, Новий час, Новітня історія. В рамках кожного з масивів надається відповідний перелік тематичних блоків, що залежно від ступеня суспільної значимості актуалізуються або, навпаки, втрачаються у загальному контексті. Вивчення історії в школі будується за аналогічним принципом.

Офіційною датою відкриття Миколаївського обласного краєзнавчого музею вважається 15(28) грудня 1913 року. Наш заклад є продовжувачем культурних традицій природничо-історичного музею Е. П. Францова, що функціонував у Миколаєві в кінці XIX – на початку XX ст. Сьогодні – це потужне об'єднання, до складу якого входять територіально виділені музеї на правах відділів, а саме: Музей суднобудування і флоту, музей «Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині у роки Великої Вітчизняної війни. 1941–1944 рр.», Очаківський військово-історичний музей ім. О. В. Суворова, Первомайський краєзнавчий музей та музей «Партизанська іскра» у с. Кримка Первомайського району. Загальна кількість експонатів становить біля 300 тис. одиниць збереження. Щороку музей та його філії відвідують більше 160 тис. людей, для яких проводиться майже 3600 екскурсій, більше ста різнопланових культурно-просвітницьких заходів, створюються нові виставки.

Обласний краєзнавчий музей – це методичний центр, що координує роботу музеїв при підприємствах, установах, організаціях та навчальних закладах. В області їх нараховується майже 160, в них зберігається близько 135 тисяч експонатів.

Також наш заклад є важливою дослідницькою базою. Його співробітникам належить авторство різноманітних книг краєзнавчої тематики. Науковці музею постійно беруть участь у наукових конференціях місцевого, всеукраїнського та міжнародного значення.

У стаціонарній експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею висвітлені всі сторінки вітчизняної історії, що

включені до шкільної програми. Тому окремі експозиційні сегменти та вузли вже є матеріальним відображенням змісту занять, включених до навчального плану.

На нашу думку, музей необхідний для повноцінного, комплексного вивчення історії. На уроках учні та студенти через розповідь вчителя або викладача знайомляться з абстрактною дійсністю, що, як правило, погано запам'ятовується. Тільки в музеї можна отримати практичне уявлення про матеріальний зріз минулого.

Увесь спектр послуг, що на поточний момент розроблені колективом музею, базується на трьох основних принципах:

1. Розкриття історичних подій через візуальне знайомство з експозицією (візуалізація минулого).
2. Реконструкція побутового середовища, характерного для тих чи інших історичних умов (занурення в середовище).
3. Розкриття регіональної історії Миколаївщини в загальнонаціональному та світовому контекстах.

Основу роботи з відвідувачами музею складає комплекс традиційних музейних послуг: екскурсії, публічні лекторії та кінолекторії. Слід зазначити, що, зважаючи на динамізм сучасного світу, всі вони адаптовані до потреб та викликів нашого сьогодення.

Ця брошура є методичними рекомендаціями вчителю школи та викладачу вищого навчального закладу для організації відвідування музею, відповідно до змісту навчальних програм та інших освітньо-виховних потреб. На її сторінках ви знайдете повний перелік культурно-освітніх послуг, їх короткий опис, загальні рекомендації та порядок замовлення. Все це допоможе вам підібрати оптимальну форму обслуговування, залежно від потреб та інтересів групи. Сподіваємось, наша маленька книжечка буде корисною для вас. До зустрічі в музеї!

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

Музейний комплекс «Старофлотські казарми» складається з 18-ти експозиційних залів, у яких розповідається про самотутню природу і неповторну історію нашого краю.

- Зала № 1 Історія формування музейних колекцій.
- 2–4 Природа Миколаївщини з прадавніх часів.
- 5 Прадавня історія краю.
- 6 Скіфи. Перше античне поселення в краї.
- 7 Місто-держава Ольвія.
- 8 Ольвійська хора.
- 9 Постантичні культури на теренах краю.
- 10 Роль козацтва в освоєнні земель Північного Причорномор'я.
- 11 Заселення Миколаївщини.
- 12 Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. Заснування Миколаєва. Край в першій половині XIX ст.
- 13 Розвиток капіталізму у другій половині XIX ст.
- 14 Духовне та культурне життя краю в XIX – на початку XX ст.
- 15 Миколаївщина за часів Першої світової війни, революцій, громадянської війни та соцбудівництва (1914–1941 рр.).
- 16 Миколаївщина у роки Другої світової війни.

17–18 Повоєнна відбудова і розвиток краю у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Музей має одну постійно діючу виставку «Участь воїнів-інтернаціоналістів у локальних конфліктах», три виставкові зали, святкову залу для проведення різноманітних заходів, майстерню для проведення майстер-класів.

ОГЛЯДОВА ЕКСКУРСІЯ

Найбільш розповсюдженою формою екскурсійного обслуговування музейних відвідувачів є оглядова екскурсія, яка передбачає загальне знайомство з усією експозицією або її окремою структурною частиною, що включає в себе низку логічно пов'язаних тем. Таке обслуговування рекомендується туристичним групам, відвідувачам з віддалених районів міста та області. Для учнівських та студентських колективів цей підхід доречний тоді, коли тематика експозиції безпосередньо не пов'язана з поточними навчальними планами, а музей відвідується з метою підвищення загального рівня ерудиції. У зв'язку з тим, що різні категорії відвідувачів дуже часто мають діаметрально протилежні уподобання та мотивацію, нашим колективом розроблена низка оглядових екскурсій, що актуалізують різні аспекти постійної експозиції.

ПЕРЕЛІК ОГЛЯДОВИХ ЕКСКУРСІЙ (методична розробка Веденєєвої Г. К., Саказли Г. Д., Гаркуші Н. М., Пономарьової О. В., Піскурьова С. Є.):

Загальна оглядова екскурсія по експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею. Комплексний огляд музейної експозиції, що охоплює зали № 1–18 і супроводжується розповіддю екскурсовода. Екскурсія спланована таким чином, щоб надати екскурсантам загальну інформацію про фізико-географічні особливості краю та його історію від верхнього палеоліту до сьогодення. Така екскурсія, в першу чергу, рекомендується учням ЗОШ з віддалених районів міста та області, що не мають практичної можливості організувати comple-

ксне та системне відвідування музею. Слід зазначити, що ця форма роботи є оптимальною для студентів технічних спеціальностей і туристичних груп.

Тривалість: 120 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти технічних спеціальностей.

Природа рідного краю (зали № 2–4). Комплексний огляд залів, присвячених фізико-географічній характеристиці Миколаївщини, особливостям рослинного та тваринного світу краю. В екскурсії розкриваються такі теми: географічне положення краю, його демографічна характеристика, геологічні - минуле та будова, гірські породи, мінерали та корисні копалини, водні ресурси, клімат, фенологічні особливості краю, флора, фауна та природно-заповідний фонд Миколаївської області.

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Археологічні скарби Миколаївського обласного краєзнавчого музею (зали № 5–9). В рамках цієї екскурсії репрезентуються археологічні пам'ятки Миколаївщини від доби пізнього палеоліту (20–18 тис. років тому) до середньовіччя X–XIV ст. Проводиться у формі комплексного огляду експозиції, присвяченої давній історії нашого краю.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Місто Миколаїв від дня заснування до кінця XIX ст. (зали № 12–14). Екскурсія висвітлює історію міста Миколаєва від його виникнення у другій половині XVIII ст. до початку XX ст. Основна увага акцентується на становленні міської культури, розвитку промислового виробництва та місцевого самов-

рядування. Наша регіональна специфіка вдало поєднана з загальноісторичним контекстом – зовнішніми подіями, що визначали місцеві реалії, а саме: російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст., колонізація Північного Причорномор'я, Кримська війна 1853–1856 рр., скасування кріпосного права 1861 р. тощо. Розповідь будується на багатому предметному матеріалі: зразки зброї, військові нагороди, грошові знаки, побутові речі, документи тощо.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Миколаївщина у XX ст. (зали № 15–17). XX ст. виявилось найтяжчим випробуванням для українського народу, разом з тим воно стало часом виникнення незалежної України. Екскурсія висвітлює події двох світових воєн, громадянської війни, радянський період нашої історії та шлях до незалежності в контексті Миколаєва та області. Велика увага приділяється відновленню народного господарства після перемоги над Третім рейхом, розвитку промисловості у 1950–1980-х роках та розбудові незалежної держави на теренах Миколаївщини. Розповідь ґрунтується на експонатах, що відображають побут, культуру та господарство краю у XX ст.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

ТЕМАТИЧНІ ЕКСКУРСІЇ

Тематичні екскурсії проводяться на базі окремих залів або групи, тематично пов'язаних між собою розділів експозиції. Метою такої форми роботи є повноцінне, всебічне розкриття однієї з тем, представлених в загальній експозиції. Екскурсія побудована таким чином, щоб на основі широкого кола експо-

натів надати екскурсантам максимально можливу інформацію з конкретно взятої тематики. Уся сукупність наявних тематичних екскурсій структурована у два цикли – «Природничий» та «Історичний». Більшість пропонованих екскурсійних послуг логічно пов'язані за тематикою та інформативним навантаженням, тому у разі необхідності можуть бути об'єднані у програму системного відвідування музею.

ПЕРЕЛІК ТЕМАТИЧНИХ ЕКСКУРСІЙ (методична розробка Веденєєвої Г. К., Саказли Г. Д., Гаркуші Н. М., Пономарьової О. В., Піскульова С. Є., Романенко С. В., Будіченко Н. М. Стешак К. П., Губської Т. М.):

- **Природничий цикл**

Історія розвитку музейної справи на Миколаївщині та джерела формування колекції краєзнавчого музею (зала № 1). Під час розповіді висвітлюється історія першого державного музею на півдні України – Кабінету рідкісних речей при Депо гідрографічних карт (1803 р.). Основний розділ експозиції присвячено природничій колекції Е. П. Францова, її складовим частинам та історії формування. Далі висвітлюється процес становлення основних колекцій нашого музею – зброї, археологічної, нумізматичної, одягу тощо.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Екзотичні види рослин та тварин з колекції Е. П. Францова в експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею (зала № 1). Екскурсія пропонує відвідувачам знайомство з неймовірно цікавими екзотичними видами рослин та тварин з різних континентів світу, це — «безсмертники» з Капштадту, плоди кокосової та сейшельської пальм, гінкго дволопастий, чудовий світ тропічних метеликів, паличників, скорпіонів, богомолів; здивують вас загадкові форми та розміри раковин молюсків, таємничість життя плазунів. Окремої уваги

заслугує яскравий світ тропічних птахів – різні види папуг, райські птахи, пінгвін золотоволосий, альбатрос мандруючий. Також вас зацікавлять особливості життя рідкісних ссавців (тигр амурський, качконіс, агуті тощо).

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 1–7 класів загальноосвітніх шкіл.

Рослинний світ області (зали № 3–4). Екскурсія присвячена рослинному світу та його ролі в природних ландшафтах Миколаївської області. Робота екскурсовода базується на демонстрації об'ємного та площинного гербаріїв, фотографій рослин, моделей грибів і ознайомленні аудиторії з їх особливостями та місцем в екосистемі рідного краю.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 6–11 класів загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Тварини та рослини «Червоної книги України» (зали № 1–4). В рамках екскурсії розкривається значення поняття «Червона книга України», її функції та завдання. На основі наявних експонатів екскурсовод надає характеристику рідкісних видів тварин та рослин, що населяють природні ландшафти Миколаївської області. Розповідь розрахована на формування у відвідувачів екологічних компетенцій. Екскурсантам пропонується ознайомитись із гербаріями, чучелами тварин, мокрими препаратами, раковинами молюсків, колекціями членистоногих.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 6–11 класів загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Обережно: отруйні рослини та тварини! (зали № 3–4). Під час екскурсії відбувається ознайомлення з видовим складом отруйних та небезпечних рослин і тварин Миколаївщини з

використанням об'ємного гербарію, фотографій, плодів рослин, моделей грибів, чучел тварин, раковин молюсків, мокрих препаратів.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Гриби в природі краю (зали № 3–4). Екскурсія акцентує увагу на основних видах грибів, характерних для території Миколаївської області, їх видових ознаках, поширенні в природі, екологічному значенні та особливостях застосування в практичній діяльності людини. Екскурсантам демонструються зразки, моделі та фотографії їстівних, неїстівних, умовно їстівних та отруйних грибів. Окремо виділяються рідкісні (червонокнижні) види. Екскурсвод знайомить аудиторію з правилами збору, переробки, транспортування грибів та наданням першої медичної допомоги при отруєннях грибами.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Тваринний світ Миколаївщини (зали № 2–4). В екскурсії відображається багатий і різноманітний тваринний світ Миколаївщини за допомогою наступних груп експонатів: чучел тварин, раковин молюсків, колекцій членистоногих. Під час розповіді екскурсанти знайомляться з видовим різноманіттям фауни краю, поведінкою диких тварин та їх місцем в екологічній системі.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

З історії лісових насаджень краю (зали № 1–4). Екскурсія спрямована на ознайомлення екскурсантів з історією полезахисного лісорозведення в Миколаївській області, створення штучних лісових насаджень, з їх раціональним використанням

та охороною. Особлива увага приділяється ролі В. П. Скаржинського в степовому лісорозведенні.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні старших класів загальноосвітніх шкіл і студенти природничих спеціальностей.

Заповідними стежками Миколаївщини (зали № 2–4). В рамках екскурсії надається розгорнута характеристика основних природоохоронних об'єктів Миколаївщини, представлених в експозиції музею, а саме: Національного природного парку «Білобережжя Святослава», природного заповідника «Єланецький степ», Регіонального ландшафтного парку «Тилігульський», Національного природного парку «Бузький Гард». Окрема увага приділяється демонстрації рідкісних видів флори та фауни, що зустрічаються на цих територіях.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні старших класів загальноосвітніх шкіл і студенти природничих спеціальностей.

Пристосованість рослин до існування в умовах степу (зали № 3–4). Екскурсантам пропонується знайомство зі степовими видами рослин та особливостями їх існування в умовах посушливого клімату півдня України, що здійснюється через демонстрацію їх основних видів на базі об'ємного та площинного гербаріїв, фотографій тощо.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Кліматичні особливості краю (зала № 3). В рамках екскурсії надається характеристика помірно-континентального клімату з жарким і посушливим літом, малосніжною зимою. Окрема увага приділяється сезонним температурним коливанням повітря, кількості опадів, показникам сонячного світла, снігового покриву. Під час розповіді розкриваються

особливості агрокліматичного районування, даються характеристики різних пір року.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 4–7-х класів загальноосвітніх шкіл.

Ґрунти – наше багатство (зала № 3). Екскурсія спрямована на висвітлення історії формування різних типів ґрунтів та чинників ґрунтоутворення. Їх типологія розкривається на прикладі монолітів (зрізи шарів ґрунту). В експозиції переважно представлені чорноземи: звичайні, південні, каштанові тощо. На основі карт, схем та інших наочностей екскурсанти знайомляться з географією їх розміщення по районах області. Також велика увага приділяється питанням структури земельних ресурсів та їх використання в сільському господарстві.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні старших класів та студенти середньотехнічних і вищих навчальних закладів.

Екологічні проблеми краю (зали № 2–4). В рамках екскурсії висвітлюється комплекс проблем, пов'язаних з екологічною безпекою Миколаївщини, а саме: збереження водних, мінеральних, земельних ресурсів, чистого атмосферного повітря, рідкісних рослин і тварин краю.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні старших класів та студенти середньотехнічних і вищих навчальних закладів.

Дивовижний світ мінералів (зала № 1). Екскурсія розрахована на формування загального уявлення про гірські мінерали, їх походження та типологію. Пояснення матеріалу здійснюється на базі мінералогічної колекції Е. П. Францова, де можна ознайомитися з ювелірними (опали, цитрини, аквамарини, хризопраз), напівдорогоцінними (лазурити, нефрити, малахіти, гірський криштал, агати) та будівельно-промисловими мінералами (яшми, флюорити, мармури).

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: усі вікові категорії учнів загальноосвітніх шкіл, студенти середньотехнічних і вищих навчальних закладів.

Гірські породи та корисні копалини краю (зала № 2). Під час екскурсії надається загальна характеристика гірських порід, мінералів та корисних копалин, поширених на території краю. Екскурсовод на базі наявних експонатів пояснює процеси їхнього формування, географію поширення та перспективи прикладного використання в Миколаївській області та поза її межами.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 3–8-х класів і студенти середньотехнічних та вищих навчальних закладів.

Річки краю та їх охорона (зала № 2). В рамках екскурсії надається загальна характеристика річкової системи Миколаївщини та її біологічного різноманіття. Основний акцент робиться на найбільших річках краю – Південний Буг та Інгул. Велика увага приділяється екологічній проблематиці – будівництву водосховищ, впливу меліоративного комплексу області та охороні наявних водних ресурсів.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 4–8-х класів загальноосвітніх шкіл, студенти середньотехнічних і вищих навчальних закладів.

• **Історичний цикл**

Прадавня історія краю (зала № 5). Екскурсія включає в себе розповідь про мисливські стоянки часу пізнього палеоліту – мезоліту та появу землеробських поселень. В експозиції представлено знаряддя праці з кременю, кістки бізонів, північних оленів, рідкісні фрагменти глиняного посуду доби неоліту, цікаві знахідки зі степових курганів, що належать племенам ранніх кочівників. Значна частина екскурсійного часу присвячена городищу Дикий Сад (XIII–IX ст. до н.е.). Хронологічно

екскурсія охоплює період від пізнього палеоліту (20 тис. років тому) до доби пізньої бронзи (початок I тис. до н.е.).

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх та старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Дикий Сад – археологічна перлина Миколаївщини (зала № 5). В екскурсії розповідається про історію досліджень археологічної пам'ятки Дикий Сад, забудову городища, господарство, побут і релігійні уявлення його мешканців. Представлено різноманітні керамічні вироби, знаряддя праці з каменю та кістки, скарб бронзових сокир-кельтів, унікальний бронзовий казан та багато інших цікавих речей.

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Пам'ятки скіфської культури на теренах Миколаївщини (зала № 6). На основі археологічних знахідок зі степових курганів розповідається про господарство, побут, соціальний устрій та військову справу скіфських племен, що мешкали на території нашого краю в VII–III ст. до н.е. В експозиції представлені зразки зброї, реконструкція обладунку скіфського воїна, унікальний комплекс знахідок – золоті прикраси з кургану біля с. Солдатське Вознесенського району.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Борисфен – перше античне поселення в Північному Причорномор'ї (зала № 6). Екскурсія побудована на основі археологічних матеріалів давньогрецького поселення на о. Березань. Розповідається про господарство, побут та релігійні уявлення греків. Висвітлюється питання про обставини грецької колонізації причорноморських земель. Демонструється

унікальна епіграфічна пам'ятка – присвята Ахіллу Понтарху – I–II ст. н.е.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Місто-державу Ольвія (зали № 7–8). Наш музей має одну з найцікавіших ольвійських колекцій в Україні, що формувалась протягом 1920–1990 рр. на основі археологічних знахідок на території Ольвії (VI ст. до н.е. – IV ст. н.е.). В експозиції представлені архітектурні деталі, зразки керамічних виробів, знаряддя праці, прикраси, культові речі, монети та багато інших цікавих матеріалів. Спираючись на наявні експонати, під час екскурсії відвідувачі отримують комплексне уявлення про життя міста, його соціальний і політичний устрій, рівень розвитку матеріальної та духовної культури стародавніх греків.

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Грецька міфологія та археологічні знахідки з Ольвії (зали № 6–8). Екскурсія базується на класичних міфах про давньогрецьких богів: Зевса, Геру, Аполлона, Афіну. Розповідь наукового співробітника будується на основі зразків архітектурної теракоти, зображень на монетах, текстів мармурових стел та культових речей, що представлені в експозиції.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Роль козацтва в освоєнні земель Північного Причорномор'я (зала № 10). Екскурсія висвітлює процес освоєння запорізьким козацтвом земель Північного Причорномор'я. Хронологічно охоплює період від кінця XV ст. до 70-х років XVIII ст. Розповідь будується на основі таких експонатів: археологічних матеріалів, зразків холодної та вогнепальної зброї XVI–

XVIII століть, предметів домашнього вжитку, зразків образотворчого мистецтва. В експозиції розміщена діорама, яка зображає умовне козацьке поселення (автор Г. В. Семерньова).

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Заселення території сучасної Миколаївщини та етнографія краю (зала № 11). Екскурсія висвітлює процес заселення земель сучасної Миколаївської області від спроб литовської колонізації (XIV–XV ст.) та появи перших поселень запорізьких козаків (XVI–XVII ст.) до становлення сучасної етнографічної структури краю в середині XIX ст. Миколаївщина розглядається як поліетнічний регіон. Основний акцент робиться на тих етнічних групах, що зробили найбільш помітний внесок у розвиток нашого краю, а саме: українці, росіяни, євреї, болгари, чехи, німці та молдаване. Зміст екскурсії розкривається на основі багатого предметного ряду: зразки козацької зброї та побутові речі, матеріали, які висвітлюють духовну та матеріальну культуру народів Миколаївщини.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні початкових, середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Господарська діяльність, ремесла та промисли населення Миколаївщини (зала № 11). В експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею демонструються численні знаряддя праці, що відображають сільськогосподарські технології XIX ст. та сукупність ремесел, якими займалися жителі краю. На їх основі відвідувачам пропонується познайомитися з господарською діяльністю народів Миколаївщини у XIX–XX ст.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. та заснування Миколаєва (зала № 12). Експурсія відображає боротьбу Російської та Османської імперій за територію Північного Причорномор'я. Головна увага акцентується на військових кампаніях 1768–1774 рр. та 1787–1791 рр., початку будівництва верфі та міста Миколаєва. Експурсійний маршрут насичений оригінальними речами, що дозволяють передати дух часу, а саме: зразки зброї, військові та державні нагороди, військові прапори, модель фрегата «Святий Миколай» та речі, пов'язані з особами О. В. Суворова та М. Л. Фалєєва.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Соціально-економічний розвиток краю у I пол. XIX ст. (зала № 12). Основна увага приділяється розвитку міста як центру управління військово-морськими силами Російської імперії на Чорному морі, його ролі в становленні промисловості та торгівлі на Півдні України. В рамках тематичної експурсії відвідувачі знайомляться з адміністративними реформами, яких зазнала Миколаївщина в першій половині XIX ст. Розповідь будується на таких експонатах: плани, документи, будівельні інструменти, пам'ятні медалі, моделі кораблів.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Розвиток капіталізму в краї у другій половині XIX ст. (зала № 13). Поразка Російської імперії у Кримській війні (1853–1856 рр.) спричинила докорінні зміни в економіці краю. Друга половина XIX ст. стала періодом активного розвитку всіх сфер суспільного життя. Експурсія висвітлює заснування та діяльність промислових і комерційних підприємств, ремісничого виробництва та їх вплив на міську громаду. Розповідь базується на наступних групах експонатів: моделі

кораблів, зразки продукції, фотографії, документи, нагороди. Важливий акцент робиться на інтер'єрі швацької майстерні.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Розвиток міського самоврядування: кінець XVIII – початок XX ст. (зали № 12–13). Протягом усього періоду існування Миколаєва характер його місцевого самоврядування неодноразово змінювався. Екскурсія безпосередньо присвячена висвітленню цієї проблеми. Екскурсантам пропонується познайомитися з порядком та умовами роботи: канцелярії Г. О. Потьомкіна, шестигласної думи, дізнатись про зміни в житті Миколаєва після міської реформи 1872 р. Розповідь базується на наступних групах експонатів: документи, фотографії, книги, урна міської думи для голосування тощо.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Розвиток і благоустрій міста Миколаєва: кінець XVIII – початок XX ст. (зали № 12–14). Комплексне висвітлення обставин заснування міста Миколаєва, його забудови та благоустрою, економічного розвитку й суспільного життя. Розповідь будується на широкому колі експонатів: зброя, побутові речі, зразки архітектури та декору, історичні документи кін. XVIII – початку XX ст.

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Культурне життя краю в XIX – на початку XX ст. (зала № 14). Екскурсія присвячена розвитку науки, освіти, літератури та мистецтва в Миколаєві. Тема розкривається на основі документів, фотографій, книг, журналів, музичних інструмен-

тів XIX – поч. XX ст. та особистих речей видатного педагога, популяризатора наукових знань В. В. Рюміна, а також історика, композитора, діяча українського культурного відродження М. М. Аркаса.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Релігійне життя Миколаївщини в XIX–XX ст. Екскурсія висвітлює основні релігійні конфесії, що визначали специфіку духовного життя краю в XIX–XX ст. Окрема увага приділяється представникам духівництва та культовим спорудам. Тема розкривається через релігійні книги, документи, церковну атрибутику, елементи одягу священників тощо.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Повсякденне життя мешканців Миколаєва у XIX – на початку XX ст. (зали № 12–14). В екскурсії розглядається комплекс міської культури Миколаєва, що сформувалась як самобутнє локальне явище протягом XIX ст. Характерною рисою цього феномену було поєднання імперських традицій і південного провінціалізму. Основний акцент робиться на висвітленні ментальності та звичаїв городян, їх матеріальної культури, яка розкривається за допомогою музейних інсталяцій.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Миколаївщина під час Першої світової війни (зала № 15). Екскурсія висвітлює передумови Першої світової війни, загартбницько-експансіоністські плани країн – учасниць конфлікту. Розкривається роль Миколаєва як суднобудівної та тилової бази Російської імперії на Чорному морі. Велика увага приділяється обставинам падіння самодержавства в Росії,

революційним подіям 1917 року та їх впливу на Миколаїв. Хронологічно екскурсія охоплює період від 1914 до 1918 рр.

Тривалість: 45–60 хвилин (залежно від вікових особливостей групи).

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Національно-визвольні змагання українського народу в 1917–1920 рр. (зала № 15). Перша світова війна та громадянська війна в Росії стали одночасно трагедією українського народу і початком його національного самовизначення. Екскурсія висвітлює перебіг національно-визвольної революції 1917–1920 рр. на Миколаївщині, вплив на наш регіон діяльності Центральної Ради, селянських повстанських рухів і подій на фронтах громадянської війни. Окрема увага приділяється голоду 1921–1922 рр. як першій гуманітарній катастрофи на Півдні України.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Отаманщина на Миколаївщині в 1918–1920 рр. (зала № 15). Феномен отаманщини став однією з характерних особливостей громадянської війни. Екскурсія присвячена розвитку цього руху на території сучасної Миколаївщини в 1918–1920 рр., його історичним витокам та традиціям. У процесі розповіді розкриваються три основні прояви отаманщини: антибільшовицький селянський рух, антиденікінський селянський рух та опір радянській системі в 1920–1930-х рр.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Миколаївщина в 1920–1930-х рр. XX ст. (зала № 15). Основною метою екскурсії є формування в екскурсантів розуміння процесу розвитку радянської влади в 1920–1930-х рр. та її

переходу до тоталітаризму. В першу чергу увага приділяється руйнівним наслідкам громадянської війни, голоду 1921–1922 рр., періоду нової економічної політики, процесу українізації на Миколаївщині, індустріалізації економіки, Голодомору 1932–1933 років та сталінським репресіям.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні старших класів загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Сталінські репресії на Миколаївщині (зали № 15–16). Екскурсія присвячена процесу становлення репресивного радянського апарату та наслідкам його діяльності на території сучасної Миколаївської області в кінці 1920-х – початку 1930-х рр. Також розкривається зміст сталінської теорії «посилення класової боротьби» та її значення в розгортанні «Великого терору». Тема розкривається на прикладах життя окремих представників усіх верств населення, що постраждали від репресій.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Миколаївщина під час Другої світової війни (зала № 16). Екскурсія розроблена таким чином, щоб надати екскурсанту комплексне уявлення про Другу світову війну та детально розкрити перебіг конфлікту на території сучасної Миколаївської області. Особлива увага приділяється пакту Молотова – Рібентропа, нападу нацистської Німеччини на СРСР у 1941 р., миколаївцям – захисникам Брестської фортеці, обороні Миколаєва, евакуації його мешканців улітку 1941 р. і праці миколаївців у тилу.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Миколаївці – герої Другої світової війни (зала № 16).

Понад 100 уродженців Миколаївської області мають високе звання Героя Радянського Союзу. Екскурсія висвітлює їхній подвиг і внесок у перемогу над ворогом. У процесі розповіді розкривається життєвий та бойовий шлях таких миколаївців-фронтовиків: Є. Завалій, В. Ляшенко, З. Доній, Л. Агєєв. Окрема увага приділяється тим червоноармійцям, які не були уродженцями краю, але отримали Зірку Героя під час визволення Миколаєва та області – танкісти В. Сивков та П. Крестьянінов, учасники десанту ст. лейтенанта К. Ф. Ольшанського.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

«Весна визволення» (зала № 16). Екскурсія передбачає комплексне висвітлення військових операцій, в результаті яких місто Миколаїв і область були визволені від німецько-румунських загарбників. Велика увага приділяється ролі 2-го та 3-го Українських фронтів та військових з'єднань, що входили до їхнього складу. Екскурсантам пропонується ознайомитися з перебігом і наслідками Березнегуватсько-Снігурівської операції, яка відіграла вирішальну роль у визволенні краю. Звільнення міста Миколаєва подається через героїчний поступ двох десантів – ст. лейтенанта К. Ф. Ольшанського та так званого «офіцерського» десанту. Розповідь будується на унікальних експонатах: особисті речі учасників бойових дій, зразки зброї, документи, нагороди тощо.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Миколаївщина у другій половині ХХ ст. (зали № 17–18).

Під час екскурсії дається системний виклад історії області від закінчення Другої світової війни до проголошення незалежності України і початку розбудови демократичної держави.

Особлива увага приділяється питанням, недостатньо висвітленим в радянській історіографії – голод 1946 р., дисидентський рух, Чорнобильська катастрофа як каталізатор кризових явищ в республіці. Значна увага приділяється ролі громадської організації «Народний рух України за перебудову» в активізації демократичних процесів в Україні. Тема розкривається за допомогою побутових речей, державних нагород, грошових знаків, зразків промислової продукції.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

- **Виставка «Участь воїнів-інтернаціоналістів у локальних конфліктах»**

При Миколаївському обласному краєзнавчому музеї функціонує постійна безкоштовна виставка «Участь воїнів-інтернаціоналістів у локальних конфліктах», на її базі проводяться дві тематичні екскурсії:

Війна в Афганістані 1979–1989 рр. Екскурсія надає відвідувачам комплексне уявлення про кліматично-географічні умови, історію, культуру Афганістану, причини введення радянських військ 25 грудня 1979 р. та перебіг військової кампанії 1979–1989 р. Тема розкривається через долі уродженців Миколаєва та області, які брали участь у бойових діях. В експозиції представлені макети зброї, документи та речі військового побуту.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

Побут та традиції афганського народу. В рамках екскурсії висвітлюється етнографічна структура Афганістану, духовна та матеріальна культура його населення. Відвідувачам пропонується перегляд відеопрезентації «Афганістан».

Тривалість: 30 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 1–4 класів.

НАСКРІЗНІ ЕКСКУРСІЇ

Таємниці степових курганів (зали № 5–9). Під час екскурсії відвідувачі знайомляться з історією дослідження, устроєм степових курганів, які розглядаються як джерело формування наших уявлень про побут, традиції кочових племен ямної та катакомбної археологічних культур, скіфів, сарматів та кочівників доби середньовіччя (половців).

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Усна народна творчість Миколаївщини. Учням пропонується познайомитися з фольклором краю. Екскурсія починається в природничих залах, де на базі експонатів відвідувачів знайомлять із легендами, пов'язаними з тваринним та рослинним світом, походженням топонімів. В залах, присвячених археології нашого краю, розкривається зміст окремих давньогрецьких міфів. Головний акцент робиться на частині експозиції, що відображає заселення краю, де аудиторії пропонується дізнатись більше про козацькі думи та легенди, прислів'я та приказки, загадки та казки. Екскурсійний маршрут закінчується біля вітрини з матеріалами нашого видатного земляка, збирача фольклору Миколи Миколайовича Аркаса.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Літературна Миколаївщина (зали № 10–17). Екскурсія розпочинається в залі № 10 «Заселення Миколаївщини», де аудиторію знайомлять з фольклорною традицією нашого регіону. При цьому, експозиція використовується як ілюстративно-наочне відображення подій, описаних в історичних думках, піснях, легендах часів заснування міста Миколаєва та освоєння нашого регіону. Далі, на основі творчого доробку вітчизняних мовознавців та літераторів Я. Кухаренка, М. Венгера, В. Даля та інших, розкривається роль Миколаєва у розвитку

літератури XIX ст. Окрема увага приділяється фундатору Миколаївської «Просвіти», історику, фольклористу, письменнику і музиканту М. М. Аркасу. В залі новітньої історії мова йде про літераторів – шестидесятників – А. М. Тодорова, О. Сизоненка, М. Вінграновського, П. Глазового, О. Різниченка, сучасних класиків української літератури – В. Бойченка та Д. Д. Кременя.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні середніх і старших класів, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

МУЗЕЙНІ КВЕСТИ

Ігрові форми роботи з відвідувачами, які передбачають поєднання класичної екскурсії з різними інтерактивними елементами: вікторинами, бліц-опитуванням, пошуком підказок, захованих в експозиції тощо. Зараз музейні квести проводяться на базі наступних екскурсійних тем:

1. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. та заснування Миколаєва.
2. Світ народних традицій.
3. Зима прийшла – свята привела.

ЛЕКТОРІЙ

Для учнів загальноосвітніх шкіл, студентів та інших відвідувачів музею пропонується низка лекцій, які тематично доповнюють теми та проблеми, представлені в основній експозиції. Лекторій проводиться на базі аудиторії № 40 (Святкова зала), що обладнана мультимедійним проектором, екраном та акустичною системою. Тривалість лекції не перевищує 45 хв., під час розповіді використовуються фотографії, відеоматеріали та музейні предмети:

Цикл лекцій «Історія у персоналіях» (методична розробка Гаркуші Н.М.)

1. Б. В. Фармаковський – життя та діяльність.
2. Б. М. Мозолевський – археолог і поет.
3. С. І. Гайдученко – юрист, громадський діяч, перший директор міського природничо-історичного музею.

4. Крaєзнавець Ф. Т. Камінський – життя та діяльність.
5. Миколаївське коріння двох одеських археологів: В. Н. Станко та А. С. Острoверхова.

Цикл лекцій «Історія краю» (методична розробка Будіченко Н. М., Пономарьової О. В., Піскурьова С. Є. Александренко І. І., Стешак К. П.)

1. Українське козацтво в образотворчому мистецтві.
2. Миколаївські родоводи: історія міста у персоналіях.
3. Віртуальні прогулянки вулицями міста (пам'ятки історії та архітектури).
4. Миколаїв на полотнах митців.
5. «Срібний вік» у Миколаєві.
6. Т. Г. Шевченко і Миколаївщина.
7. Символіка рідної землі (історія гербів та прапорів України та Миколаївщини).
8. Літературна історія Миколаївщини (україномовні письменники та поети краю).
9. Внесок уродженців Миколаївщини в освоєння космосу.
10. Непотрібна війна. Біль моя – Афганістан.

Цикл лекцій «Релігійне та духовне життя краю у XIX–XX ст.» (методична розробка Губської Т. М.)

1. Священнослужителі Миколаєва – просвітники (XIX – поч. XX ст.).
2. Церкви нашого міста.
3. Ікони миколаївських церков: сюжети, історія і музейна колекція ікон.
4. Пам'ятники міського некрополя.

Цикл лекцій «Етнографія та культура» (методична розробка Гаврилової І. В., Романенко С. В., Михайлової Г. О.)

1. Історія українських народних музичних інструментів.
2. Українські національні обереги з фондів нашого музею.
3. Історія народних іграшок.
4. З історії розвитку гончарної справи на Миколаївщині.
5. Декоративно-ужиткове мистецтво краю: історія, розвиток, нові тенденції.
6. Рушник та його значення в житті мешканців краю.
7. Народний одяг та семантика орнаменту.

Цикл лекцій «Музейна справа»

1. Форми і методи науково-освітньої роботи з різними категоріями відвідувачів.
2. З досвіду презентаційної роботи в Миколаївському обласному краєзнавчому музеї.
3. Музей як туристичний об'єкт
4. Музей та відвідувачі: моделі взаємодії.

МАЙСТЕР-КЛАСИ

Для учнів шкіл і студентів пропонуємо поєднати музейну екскурсію з майстер – класом. Таке заняття спочатку проходить в одному із залів експозиції (екскурсія до 25 хвилин), потім в музейній майстерні відвідувачі мають змогу власноруч виготовити різноманітні предмети декоративно-ужиткового мистецтва – оберіг до свята або декоративну річ з урахуванням культурних особливостей народів, що мешкають в нашому краї.

Рекомендований розмір групи – до 15 осіб.

ПРОГРАМА МАЙСТЕР-КЛАСІВ (*методична розробка Романенко С. В., Кмінської М. І., Крамаренко М. В.*):

• Як прийдуть до тебе три празники в гості...

Осінь

Вересень: до свята Рожаниці – виготовлення *ляльки-зерновушки*.

Жовтень: до свята Покрови Пресвятої Богородиці – виготовлення *корогви*.

Листопад: до свята Параскеви П'ятниці – виготовлення *Макоши*.

Зима

Грудень: до свята Святого Миколая – виготовлення соло-м'яного *янголятка*.

Січень: до свята Різдва Христового – виготовлення *різдвяних соло-м'яних «павуків»*.

Лютий: до свята Стрітіння – *декупаж на свічках*.

Весна

Березень: до свята Явдохи – виготовлення *паперових ластівок*.

Квітень: до свята Великодня – виготовлення *писанки*.

Травень: до свята Миколи Чудотворця весняного – виготовлення *солом'яних коників*.

Літо

Червень: до свята Святої Трійці – виготовлення *ляльки-мотанки*.

Липень: до свята Івана Купала – виготовлення *паперової квітки папороті*.

Серпень: до свята Спасівки – виготовлення *композиції з солоного тіста*.

• Миколаївщина багатонаціональна

Вересень

Українці. Майстер-клас «Дерево роду» (панно – оберіг у техніці плетіння).

Жовтень

Росіяни. Майстер-клас «Барыня – сударыня» (листівка у техніці аплікації з тканини).

Листопад

Німці. Майстер-клас «Баварські дзвони» (іграшка-дзвоник у техніці плетіння).

Грудень

Білоруси. Майстер-клас «Різдвяна зірка» (різдвяна зірка у техніці плетіння з соломи).

Січень

Молдовани. Майстер-клас «Прикраса для одягу» (стрічка на голову (дівчатка), стрічка для комірця (хлопці)).

Лютий

Євреї. Майстер-клас «Ту би – Шват» (фоторамка з рослинним орнаментом з пуху тополі).

Березень

Болгари. Майстер-клас «Мартениці» (амулет мартениці з ниток).

Квітень

Узбеки. Майстер-клас «Східний орнамент» (закладка для книг у техніці ізонитка).

Травень

Чехи. Майстер-клас «Богемські прикраси» (браслет з бісеру).

Червень

«Ми – одна родина». Майстер-клас за вибором відвідувачів.

МУЗЕЙНІ СВЯТА

Ця форма роботи передбачає проведення в рамках масштабних культурно-просвітницьких заходів, приурочених конкретним календарним датам, екскурсій або музейних квестів. Зазвичай, орієнтованих на молодші категорії відвідувачів. *(Методична розробка Гаврилової І. В., Романенко С. В., Михайлової Г. О., Камінської М. І., Будіченко Н. М.)*

До Дня українського козацтва. «Покрова на Бузі» (жовтень). Свято для учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл (до 60 осіб). В програмі: розповідь про козацьке минуле України та традиції святкування Покрови Пресвятої Богородиці, виступ козаків з громади «Бузьке козацтво» (або відеосюжет), «Козацькі розваги», майстер-клас з виготовлення короги (військового прапора).

Тривалість: 50–60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 1–5 класів загальноосвітніх шкіл.

«Зима запрошує на гостини» (грудень). Свято для учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл (до 60 осіб). В програмі: розповідь про історію календаря та традиції зимових свят на Миколаївщині, зимові розваги від чарівної Зими, майстер-класи (за вибором): різдвяний павук (конструювання із соломи), ялинка (оригамі), янгол (конструювання), карнавальна маска (аплікація), різдвяна зірка (конструювання із соломи).

Тривалість: 50–60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 1–5 класів загальноосвітніх шкіл.

Новорічні та різдвяні свята з ляльковою виставою «Різдвяний вертеп» (грудень). Свято проводиться на базі експозиційного залу № 11 або за допомогою музейних предметів: ікони, святкові рушники, одяг, посуд тощо. В ході свята діти дізнаються про традиції зимових свят українського народу, беруть участь в ігровій програмі, пригощаються обрядовими стравами (узвар та кутя), переглядають лялькову виставу.

Тривалість: 50–60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні молодших класів, вихованці дошкільних навчальних закладів.

«Ми Святого Миколая у віконце виглядаєм» (грудень). Захід проводиться на базі експозиційного залу № 11 або за допомогою музейних предметів: ікони із зображенням Святого Миколая, святкові рушники, дитячий одяг, колекція народних іграшок, книг для дітей тощо. Під час свята діти дізнаються про життя та чудеса Миколи Чудотворця, вивчають вірші, беруть участь в ігровій програмі та отримують печиво «Миколайчики» з рецептом приготування.

Тривалість: 45–50 хвилин

Рекомендована категорія відвідувачів: учні молодших класів, вихованці дошкільних навчальних закладів.

«Нашому роду нема переводу» (або «Маленьким дітлахам про запорозьких козаків») (вересень, травень, червень). Захід спрямований на популяризацію історії українського козацтва серед молодших категорій відвідувачів музею. Свято складається з двох частин. Під час першої, у залі № 10 «Роль козацтва в освоєнні земель Північного Причорномор'я», юним відвідувачам пропонується доторкнутися до справжніх історичних артефактів: гарматних ядер, козацьких люльок, посуду, кременя, кресала тощо. Друга частина проводиться в ігровій формі на подвір'ї музею.

Тривалість: 45–50 хвилин

Рекомендована категорія відвідувачів: учні молодших та середніх класів ЗОШ.

КІНОЛЕКТОРІЙ

Ця форма роботи спрямована на популяризацію історії краю та миколаївського документального кіно. Відвідувачам пропонується ознайомитися з доробком режисерів-документалістів, що присвячували свої роботи історії Миколаївщини, її культурному, економічному, природничому потенціалу, та окремим персоналіям, які зробили великий внесок у розвиток міста й області. Кожна кінолекція складається з трьох частин:

1. Презентація документального фільму науковим співробітником: аудиторія знайомиться з представленою у ньому проблемою і творчим колективом, що працював над його створенням (*тривалість 5–10 хв.*).
2. Перегляд фільму (*тривалість 15–35 хв.*).
3. Дискусія, у процесі якої науковий співробітник модерує обговорення вражень аудиторії, отриманих під час перегляду фільмів.

Кінолекторій проводиться в аудиторії № 40 (Святкова зала), яка обладнана мультимедійним проектором і великим екраном, що дозволяє відтворювати відео високої якості. Перелік кінострічок постійно оновлюється. Зараз відвідувачам пропонуються наступні документальні фільми:

1. Щаслива земля «Ольвія».
2. Имя твоё Николаев.
3. Мы строим корабли.
4. Страницы немеркнувшей истории.
5. Корабли и люди.
6. Край мой, корабельный.
7. Город на солнечном берегу.
8. Дорога в небо (история николаевского аэроклуба «Икар»).
9. Виктор Бузник: портрет учёного.
10. Дело всей жизни: Анатолий Ганькевич.
11. Корабельный город мой.
12. Город невест.
13. Легендарный десант.
14. Николаевщина в годы войны.

МУЗЕЙ СУДНОБУДУВАННЯ ТА ФЛОТУ

- Зала № 1 Суднобудування у стародавні часи. Боротьба за вихід до морів у XVII – першій половині XVIII ст.
- 2 Російсько-турецькі війни (1768–1774 рр., 1787–1791 рр.) Початок суднобудування на Чорному морі.
 - 3 Заснування Миколаївського адміралтейства. Розвиток вітрильного і початок парового суднобудування (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
 - 4 Роль Миколаєва й Адміралтейства у Кримській війні 1853–1856 рр. Початок парогвинтового суднобудування.
 - 5 Життя та діяльність віце-адмірала С. О. Макарова. Початок броненосного кораблебудування у Миколаєві.
 - 6 Розвиток суднобудування у Миколаєві в кінці XIX – на початку XX ст.
 - 7 Новий етап технічного розвитку в кораблебудуванні. 1925–1941 рр.
 - 8 Кораблі миколаївської побудови у роки Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.)
 - 9 Сучасне цивільне суднобудування II пол. XX ст. – поч. XXI ст.

ОГЛЯДОВА ЕКСКУРСІЯ (зали № 1–9)

Екскурсія передбачає комплексне знайомство з постійно діючою експозицією Музею суднобудування та флоту. На базі численних експонатів (моделі кораблів, суднобудівне та навігаційне приладдя, зразки зброї, документи та фотографії) висвітлюються основні віхи вітчизняного суднобудування, починаючи з найдавніших часів до сьогодення.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні загальноосвітніх шкіл, студенти гуманітарних та технічних спеціальностей.

(Методична розробка Мітківської Т. С., Мичаковської Л. В., Харьковської В. С., Шинкаренко Л. П., Третяк Г. П., Луцивої І. В., Дорошенко В. І., Пучинян О. О.)

ТЕМАТИЧНІ ЕКСКУРСІЇ

Добрий день, музею! (зали № 1–4). В ігровій формі відвідувачам пропонується познайомитись з обставинами зародження та розвитку суднобудівної справи в місті Миколаєві. На базі моделі фрегата «Святий Миколай» та діорами «Будівництво кораблів на Миколаївському адміралтействі» екскурсанти знайомляться з будовою судна та технологією будівництва.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: діти від 6 до 8 років.

Суднобудування в античні часи та період Київської Русі (зала № 1). Екскурсія присвячена розвитку суднобудівних технологій в античні часи та в період Київської Русі. Важливі акценти робляться на обставинах та процесі давньогрецької колонізації Північного Причорномор'я, що розкриваються на прикладі античного міста-держави Ольвії. Іншою тематичною складовою екскурсії є середньовічне суднобудування. На основі наявних експонатів висвітлюється його історичний генезис від княжих часів до епохи запорізького козацтва (IX–XVIII ст.).

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–8-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Мандри аргонавтів Чорним морем (зала № 1). Під час екскурсії відвідувачі в інтерактивній формі знайомляться з давньогрецьким міфом про золоте руно. На базі карт, схем, археологічних матеріалів розгортається дискусія про історичність самої оповіді, співвідношення реальних фактів та народної уяви.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Боротьба за вихід до Чорного моря (зала № 2). Російсько-турецькі війни II половини XVIII ст. відіграли ключову роль в становленні вітчизняного суднобудування. Екскурсія охоплює наступну тематику – заснування Чорноморського флоту, російсько-турецькі війни 1768–1774 рр. та 1787–1791 рр., боротьба за контроль над головними фортецями Північного Причорномор'я: Кінбурн та Очаків.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 8–9-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Заснування Миколаївського адміралтейства (зала № 3). Екскурсія присвячена історії заснування міста Миколаєва, його верфі та процесу будівництва перших миколаївських кораблів. На основі численних експонатів екскурсантам пропонується знайомство з першими десятиліттями існування нашого міста. Окрема увага приділяється створенню військового губернаторства Миколаєва та Севастополя в 1805 році.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–9-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Відкриття Антарктиди (зала № 3). Екскурсія проводиться у формі інтерактивного уроку на базі постійно діючої експозиції. В процесі розповіді екскурсанти знайомляться з навколосвітньою подорожжю Ф. Ф. Белінсгаузена та М. П. Лазарева 1819–1821 рр., в результаті якої була відкрита Антарктида.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–9-х класів.

Морські походи козаків (зала № 1–2). Екскурсія надає відвідувачам комплексне уявлення про військово-морське мистецтво козаків та їхні суднобудівні технології XVI–XVIII ст. На основі численних експонатів розкривається значення козацьких флотилій у боротьбі з Османською імперією за контроль над Північним Причорномор'ям.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–9-х класів.

Миколаїв та миколаївці в роки Кримської війни та повоєнний період (зала № 4). Кримська війна стала одним з наймасштабніших конфліктів II пол. XIX ст. Під час протистояння Миколаїв виконував роль тилової бази діючої армії. Екскурсія висвітлює вплив війни на місто, участь у бойових діях уродженців краю та кораблів миколаївської побудови. Окрема увага приділяється наслідкам поразки Росії та підписання Паризького мирного договору (1856 р.), які спричинили переорієнтацію міста у бік цивільного суднобудування та комерційної діяльності.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 7–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Славетний адмірал С. О. Макаров – наш земляк (зала № 5). Екскурсія повністю присвячена видатному флотоводцю, океанографу, інженеру та військово-морському теоретику С. О. Макарову. Розповідь охоплює дитячі та юнацькі роки, участь у російсько-турецькій війні 1877–1878 рр., проектування та

будівництво криголаму «Ермак», дослідження чорноморських протоків та Тихого океану, трагічні події Російсько-Японської війни. В експозиції представлені особисті речі С. О. Макарова, фотографії та документи.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Миколаївська суднобудівна промисловість в 60-ті роки XIX ст. – початку XX ст. (зала № 6). Центральною проблемою екскурсії є модернізація суднобудівної галузі, її остаточний перехід на металеві корпуси та парові двигуни. Головний акцент робиться на розвитку військового суднобудування в 1880–1919 рр. та участі кораблів, побудованих на заводах «Руссуд» та «Наваль» у бойових діях під час Першої світової війни.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 9–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Кораблі миколаївської побудови – учасники Другої світової війни (зала № 8). В рамках екскурсії відвідувачі знайомляться з бойовим шляхом кораблів миколаївської побудови під час Другої світової війни, а саме – крейсера «Червона Україна», есмінця «Фрунзе», крейсера «Красный Кавказ», есмінця «Сообразительный» тощо. Окрема увага приділяється долям суднобудівників – Героїв Радянського Союзу.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Морський щит Вітчизни (зала № 8). В рамках екскурсії розкривається тема будівництва військових кораблів на миколаївських суднобудівних заводах у другій половині XX ст. Окреме місце займає історія створення авіаносного флоту в 1960–1980-х рр. В експозиції представлені оригінальні речі

військовослужбовців, документи та фотоматеріали, які розповідають про історію та сьогодення Військово-Морських Сил України.

Тривалість: 45 хвилин.

Кораблі – наша гордість і слава (зала № 9). Екскурсія по сучасному вітчизняному суднобудуванню від кінця Великої Вітчизняної війни до сьогодення. В експозиції представлені моделі суден, побудованих на трьох суднобудівних заводах Миколаєва у 1945–2014 рр.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 9–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

На «Ікарі» навколо світу (зала № 9). Інтерактивна екскурсія присвячена навколосвітній подорожі миколаївської яхти «Ікар», яка була здійснена у 1987–1988 рр. На основі матеріалів експозиції екскурсантам пропонується познайомитись з усім маршрутом подорожі. Тема розкривається на основі оригінальних речей з борту судна.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–9-х класів.

НАСКРІЗНІ ЕКСКУРСІЇ

Морські катастрофи. В рамках екскурсії на основі фотографій, документів, моделей кораблів розкривається питання безпеки мореплавства та «живучості судна». Основна увага приділяється трагічним випадкам, що сталися з вітчизняними кораблями, а саме – загибель броненосця «Петропавловск» (31 березня 1904 р.), вибух на лінкорах «Императрица Мария» (20 жовтня 1916 р.), та «Новороссийск» (29 жовтня 1955 р.), зіткнення круїзного теплоходу «Адмирал Нахимов» з вантажним судном (квітень 1986 р.).

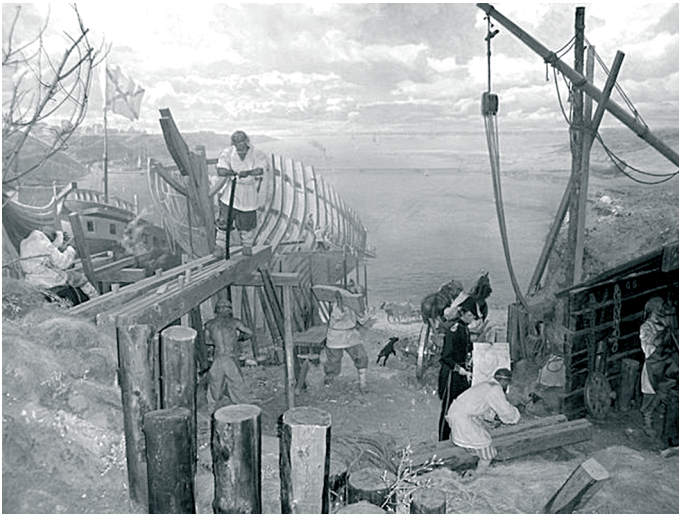
Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 7–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Спуск кораблів на воду. Під час екскурсії відвідувачі знайомляться з традицією спуску кораблів на миколаївських суднобудівних заводах. Ця символічна складова суднобудування розкривається на прикладі броненосців «Дванадцять апостолов» і «Князь Потемкин Таврический», крейсерів «Капитан Сакен» та «Адмирал Лазарев», мінного загороджувача «Краб», ескадренних міноносців «Левкос», «Корфу», «Громкий», лінокора «Императрица Мария».

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

МУЗЕЙ «ПІДПІЛЬНО-ПАРТИЗАНСЬКИЙ РУХ НА МИКОЛАЇВЩИНІ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ. 1941–1944 рр.»

ОГЛЯДОВА ЕКСКУРСІЯ

Миколаївщина в роки Другої світової війни. 1941–1944 рр. Екскурсія висвітлює сукупність подій 1941–1944 рр. на Миколаївщині. Початковий етап війни розкривається на основі ряду історичних документів: повістки з військкомату, військові квитки, поштові картки з фронту, довідки про поранення. Військове спорядження та зброя розповідають про оборонні бої 1941 року. Злочини нацистського окупаційного режиму проти мирних жителів відображає колекція наказів, оголошень, розпоряджень, газет окупаційної влади. Основна частина експозиції присвячена руху Опору в краї. Значна увага приділяється діяльності диверсійно-розвідувальної групи під керівництвом Героя Радянського Союзу В. О. Лягіна та обласної підпільної організації «Миколаївський центр», підпільної мо-

лодіжної організації «Партизанська іскра», що діяла в с. Кримка Первомайського району. Завершує оглядову екскурсію розповідь про внесок партизан Баштанського району у визволення Миколаївської області та подвиг 68-ми моряків-десантників під керівництвом Героя Радянського Союзу К. Ф. Ольшанського.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: всі вікові категорії.

(Методична розробка Ташлай Л. Б., Катульки І. В., Секрети К. В., Теряник М. О.)

ТЕМАТИЧНІ ЕКСКУРСІЇ

Масове знищення євреїв на Миколаївщині в роки Другої світової війни. Екскурсія розповідає про трагедію Голокосту на Миколаївщині в контексті антиєврейської політики нацистів в Європі. В якості наочного матеріалу використовується документальний фільм «Миттєвості XX століття. Аушвіц-Біркенау» та відео свідчення очевидців Голокосту на Миколаївщині – учасників Міжнародного пошукового проекту «Інтерв'ю зі свідком» Американського музею Голокосту. Під час розповіді учням пропонується познайомитись з історичними документами: свідченнями жертв і свідків трагічних подій, фотографіями знищених нацистами євреїв, картою єврейських гетто і місць масового знищення єврейського населення на півдні України.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 9–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Іспит на мужність. Тема екскурсії – героїчна та водночас трагічна доля радянських військовополонених, які у 1941–1944 рр. були частиною антифашистського руху Опору на Миколаївщині. На базі експозиції музею і діорами «Концтабір смерті «Шталаг-364» ведеться розповідь про героїзм радянських військовополонених, ув'язнених у концтаборі на Темводі,

про їх участь у русі Опору. Під час екскурсії демонструються німецькі кінохроніки «Вступ німців до Миколаєва», «Приліт Гітлера до Миколаєва. Серпень 1941 р.», зачитуються спогади колишніх військовополонених В. Н. Лельчицького, Р. І. Капреляна та інших.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 9–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Подвиг розвідника. Екскурсія висвітлює життя та звитяги видатного розвідника Героя Радянського Союзу В. О. Лягіна, який здійснив свій подвиг на миколаївській землі. На базі основної експозиції через документи, фотографії, особисті речі з сімейного архіву родини Лягіних та інтер'єрний показ квартири розвідника в червні 1941 року ведеться розповідь про дитинство, юність та диверсійно-розвідувальну діяльність керівника миколаївського підпілля в роки нацистської окупації. Під час екскурсії демонструється фільм «Віктор Лягін. Подвиг розвідника», створений на документальних матеріалах музею.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 9–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

За лінію фронту. На основі матеріалів експозиції музею ведеться розповідь про життя і подвиг юних підпільників Віктора Хоменка і Олександра Кобера, що були активними учасниками розвідувальної групи В. І. Андреева. Інтерес у дитячої аудиторії викликають скрипка і риболовне знаряддя, що належали юним підпільникам. Екскурсантам демонструється карта-схема, що дозволяє прослідкувати шлях юних зв'язкових до лінії фронту з метою передачі важливого донесення, яке було заховане в бамбуковій паличці. Під час екскурсії демонструється документальний фільм «Подвиг юних».

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–9-х класів.

Герої «Партизанської іскри». Тема екскурсії – подвиг учнів с. Кримка Первомайського району, які в 1941 році створили молодіжну підпільну організацію «Партизанська іскра». В експозиції представлені дитячі фотографії, табелі успішності, атестати, особисті щоденники, одяг та інші речі «іскрівців», що дають уявлення про шкільне життя й уподобання юних підпільників. Екскурсія проводиться на базі експозиції музею з використанням документального кінофільму «Партизанська іскра».

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–9-х класів.

Десант у безсмертя. Екскурсія присвячена подвигу 68-ми моряків-десантників під керівництвом старшого лейтенанта Героя Радянського Союзу К. Ф. Ольшанського, що відіграв важливу роль у визволенні Миколаєва. Тема розкривається на основі документів, фотографій, зброї, військової форми та спорядження. Також екскурсантам пропонується перегляд документального фільму «Легендарний десант».

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 7–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Політичні репресії на Миколаївщині в 1930–1950 рр. Наскрізна екскурсія через основну експозицію музею розкриває механізм сталінських репресій в армії в 30–50 роках ХХ ст. Вона ґрунтується на документах карних справ із раніше закритих фондів Держархіву Миколаївської області та фондової колекції музею. Кадрові чистки напередодні війни висвітлюються на прикладі трагічної долі репресованих командирів 15-ї Сиваської стрілецької дивізії, яка дислокувалась у Миколаєві. Репресивний апарат працював на повну потужність і в роки Другої світової війни. Його жертвами стали окремі командири 18-ї та 9-ї армій Південного фронту, які хоробро захищали наш край у серпні 1941 року, військовополонені концтабору для радянських бранців на Темводі «Шталаг-364», оstarбайте-

ри, в'язні нацистських концтаборів, учасники підпільно-партизанського руху на Миколаївщині.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 9–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Вулиці героїв. Подвиг миколаївців у роки Другої світової війни увічнений у меморіальних дошках, пам'ятниках, музеях, назвах кораблів, вулиць, шкіл, бібліотек. Екскурсія проводиться на базі експозиції музею з використанням комп'ютерної презентації. На екрані демонструються слайди з фотографіями вулиць міста, які названі на честь миколаївських підпільників. Під час перегляду екскурсанти знайомляться з документами й особистими речами, що експонуються в музеї. Все це дозволяє дізнатись більше про героїзм нашого народу у роки воєнного лихоліття та вшанувати пам'ять загиблих.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

МУЗЕЙНІ КВЕСТИ

Там, де раніше гриміли бої. Перед початком квесту учні слухають екскурсію-тренінг. Після цього групи отримують маршрутні листи з питаннями і починають змагання. Розроблено чотири варіанти маршрутів по експозиції музею. Команди учасників протягом 15 хвилин проходять по експозиції музею з метою виявлення заявлених у маршрутних листах експонатів і завдяки етикетажу уточнюють відповіді на запитання. Після цього кожна команда звітує відповідно до маршрутного листа. Команда переможців отримує у подарунок комплект музейних уроків з історії Другої світової війни.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 10–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Умовний бій-реконструкція Березнегуватсько-Снігурівської наступальної операції. У результаті бойових дій Радянської Армії 6–18 березня 1944 року було створено умови для звільнення міста Миколаєва і Миколаївської області. Мета квесту полягає в умовній реконструкції подій березня 1944 року засобами музейної експозиції. Для цього з екскурсантів створюються дві команди: «Штаб радянського командування» та «Штаб німецького командування». Кожна з них отримує карту Миколаївської області, дані армійської розвідки, інформацію про особливості ландшафту місцевості і погодних умов з 6 по 18 березня 1944 року та інше. Перед командами ставиться завдання: спираючись на отримані дані та музейні експонати, відтворити хід Березнегуватсько-Снігурівської операції для Радянської Армії та оборонні бої для німецьких частин.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 10–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей.

Театралізований ранок «Ключ від скарбниці історії». Для відвідувачів молодших класів пропонується театралізований ранок «Ключ від скарбниці історії» з використанням технічних засобів і методу вільної бесіди. Науковий співробітник музею, одягнена у театралізований костюм музи історії Клію, розповідає учням про сім чудес стародавнього світу, про виникнення музеїв у античній Греції, так званих «музеонів» та пропонує переглянути мультфільм з історії Давньої Греції.

Юні відвідувачі знайомляться з такими поняттями, як «екскурсія», «експонати», «документальна кінохроніка», переглядають хронікально-документальний фільм «3-й Український фронт» про визволення Миколаєва 28 березня 1944 року. Під час заходу школярі мають можливість потримати в руках реліквії воєнної доби: каску, бойову медаль, доторкнутися до справжньої зброї, прочитати фронтові листи. На завершення пропонується краєзнавча вікторина.

Тривалість: 45 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 1–4-х класів.

В музей по вулиці Лягіна. Пішохідна екскурсія розпочинається біля меморіальної дошки на честь Героя Радянського Союзу В.О. Лягіна, що встановлена на будинку музею. Екскурсійний маршрут передбачає похід по історичних місцях вулиць Лягіна, Радянської та Адміральської з використанням їх фотографій різних часів.

Завершальна частина пішохідної екскурсії проводиться біля меморіального комплексу на честь 68-ми Героїв-десантників. Пам'ять загиблих моряків вшановується хвилиною мовчання і проводиться краєзнавча вікторина.

Тривалість: 60 хвилин.

Рекомендована категорія відвідувачів: учні 5–11-х класів, студенти гуманітарних і технічних спеціальностей, військово-службовці.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Миколаївський обласний краєзнавчий музей

Адреса: м. Миколаїв, вул. Набережна, 29

Поштовий індекс: 54001

Телефон для замовлення екскурсій та інших послуг: 37-70-14

e-mail: museumskr@mail.ru

Музей суднобудування та флоту

Адреса: м. Миколаїв, вул. Адміральська, 4

Поштовий індекс: 54001

Телефон для замовлення екскурсій та інших послуг: 37-85-99

e-mail: muzeysudostroenie@mail.ru

Музей «Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941–1944 рр.»

Адреса: м. Миколаїв, вул. Лягіна, 5

Поштовий індекс: 54001

Телефон для замовлення екскурсій та інших послуг: 37-65-03

e-mail: muzeumspdpd2012@mail.ru

«ШКОЛА І МУЗЕЙ – ПРАЦЮЄМО РАЗОМ»

Протягом 2014–2015 навчального року музей спільно з науково-методичним центром управління освіти Миколаївської міської ради проводив роботу з розробки освітньо-методичного проекту «Школа і музей – працюємо разом», що передбачав колективний пошук оптимальних шляхів інтеграції музею в систему шкільної історичної освіти. Учителями і музейними співробітниками створено перелік музейних уроків, який покликаний допомогти педагогам урізноманітнити форми та прийоми роботи (в ході перегляду музейної експозиції) з метою активізації пізнавальної діяльності учнів.

ПЕРЕЛІК МУЗЕЙНИХ УРОКІВ (на прикладі окремих тем):

6 клас

Розділ I

Практичне заняття. Основні стоянки та пам'ятки первісних людей на території України.

Форми роботи з учнями: класична екскурсія, дослідницька екскурсія «Відчуй історію на дотик», класична екскурсія «Прадавня історія краю», тематична екскурсія «Кам'яний вік на Миколаївщині», ілюстративна екскурсія «Дикий Сад – археологічна перлина Миколаївщини».

Розділ II

Тема уроку. Племена і народи залізного віку на території сучасної України. Кіммерійсько-скіфський світ у взаєминах з цивілізаціями Передньої Азії.

Практичне заняття. Історичні джерела про скіфів. Геродот про скіфський похід Дарія I.

Форми роботи з учнями: класична екскурсія, ілюстративна екскурсія «Таємниці степових курганів», гра-дослідження «Скіфська стела – зброя скіфів за матеріалами монументальної скульптури», тематична бесіда «Борис Мозолевський – археолог та поет», тематична екскурсія «Скарби бронзового віку», практична робота «Скіфський похід Дарія за свідченням античних джерел».

Розділ III

Практичне заняття. Суспільне, господарське та духовне життя в античних полісах на території України.

Форми роботи з учнями: класична екскурсія, урок – подорож; вечір історичної поезії «Б. Мозолевський – археолог і поет»; аукціон знань; рольова гра «На вулиці Діоніса», «В гостях у грецької господині»; музейний урок «Борисфеніда – перше грецьке поселення на території Північного Причорномор'я»; дослідницька екскурсія «Грецька міфологія та археологічний матеріал»; практична робота «Грошові знаки як історичне джерело», «Релігійні уявлення ольвіополітів за матеріалами карап-ластики».

9 клас

Тема. Полікультурний характер українського суспільства.

Форми роботи з учнями: екскурсія – квест «Відчуй історію на дотик» або «Світ народних традицій»; створення мапи «Етнічна палітра Миколаївщини».

10 клас

Тема. Наш край в роки Першої світової війни.

Форми роботи з учнями: інтерактивна екскурсія, класична екскурсія, екскурсія з елементами створення альтернативної історії, дискусія «Чи може терор бути моральним?», оглядово-ілюстративна екскурсія, тематична розповідь за проблемним питанням – порівняти причини вступу у війну Росії (маніфест Миколи II), Болгарії («Маніфест до болгарського народу»), «круглий стіл» – «Вибір інтелігенції».